

Resolució de relativa a la situació dels infants migrants no acompanyats atesos a l'Àrea de Custòdia i Detenció de la Ciutat de la Justícia

Antecedents

El 24 de juliol de 2017 el Síndic de Greuges rep una comunicació sobre la presència d'infants migrants no acompanyats que porten més de 55 hores a les dependències de l'Àrea de Custòdia i Detenció de la Ciutat de la Justícia de Barcelona i l'Hospitalet de Llobregat, sense estar detinguts.

Aquesta comunicació manifesta la preocupació pel fet que aquests infants hagin de romandre diverses nits a aquestes dependències, en garjoles tancades sense llum natural i sense possibilitat de sortir a l'exterior, i sense un menjar adient per a tantes hores, a l'espera de que la DGAIA els assigni una plaça a un centre de protecció.

En data 26 de juliol de 2017, arran d'aquesta comunicació, el Síndic es reuneix amb la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) i amb l'Ajuntament de Barcelona per sol·licitar la resolució d'aquesta problemàtica.

En la reunió mantinguda a la seu del Síndic, en síntesi, la DGAIA exposa que:

- Per resoldre la problemàtica del mes de juliol, s'han posat en funcionament 18 places noves de primera acollida per a situacions d'emergència, orientades a atendre menors no acompanyats. Fins a final d'agost, es preveia posar en funcionament 74 places addicionals per complir aquesta mateixa funció.
- Al marge d'aquestes actuacions, hi ha la previsió que fins a finals d'any s'incrementin les places residencials del sistema de protecció en més de 50, amb la posada en funcionament de diversos nous centres.
- Existeix la previsió que a l'estiu de 2018 es posi en funcionament un nou recurs de primera acollida a un local proper a l'Àrea de Custòdia i Detenció de la Ciutat de la Justícia, per evitar que els infants migrants no acompanyats hagin de ser atesos en aquestes dependències.
- Mentre no es posi en funcionament aquest recurs, s'està estudiant la possibilitat de dividir l'espai, amb l'ampliació de l'equip d'educadors que actualment disposa l'Àrea de Custòdia i Detenció, i amb la dignificació de les condicions d'atenció (incorporació d'una revisió mèdica, instal·lació de dutxes, millora dels àpats, etc.).

El 14 de setembre de 2017 el Síndic rep una nova comunicació sobre la presència, com a mínim, d'un infant migrant no acompanyat que ha estat 96 hores a aquestes mateixes dependències. Aquesta comunicació fa esment novament a les condicions materials inadequades de l'espai on s'ubiquen, en garjoles sense finestres, amb la llum sempre encesa per garantir la supervisió del que hi passa a través de les càmeres de videovigilància, i sense activitats a realitzar més enllà de veure la televisió o parlar entre els mateixos infants.

El dia 10 d'octubre de 2017 la institució del Síndic es desplaça a l'Àrea de Custòdia i Detenció de la Ciutat de la Justícia i comprova que, com a mínim en alguns dels casos, hi ha infants que porten més de 100 hores en aquestes dependències, sense dutxar-se, sense canviar-se de roba, sense rentar-se les dents, amb la llum sempre encesa per raons de seguretat, menjant sempre el mateix (magdalenes, sucs i entrepà de truita o tonyina), sense veure la llum exterior ni sortir, i sense saber quan sortiran.

Fora d'aquestes dependències, a la sala d'espera de la planta 0 de l'edifici F (Fiscalia), també hi ha nombrosos infants amb matalassos al terra, en condicions inadequades.

Consideracions

D'entrada, convé posar de manifest que la llarga estada a les dependències de l'Àrea de Custòdia i Detenció de la Ciutat de la Justícia d'infants i adolescents migrants no acompanyats nouvinguts a Catalunya es produeix en un context de fort increment de l'arribada d'aquests infants, la qual cosa dificulta enormement la capacitat del sistema de protecció, que ja patia d'una saturació dels centres residencials, de donar resposta a la necessitat d'ingrés en places.

En efecte, la presència d'infants migrants no acompanyats s'ha caracteritzat en els darrers temps per una tendència creixent, com a mínim, des de l'any 2013. L'any 2013 els nous casos de menors migrants no acompanyats va ser de 418, mentre que l'any 2016 aquesta xifra ja se situava en els 665, un 59% més. Durant l'any 2017, aquesta tendència creixent s'ha accentuat encara més, especialment durant els mesos de juny, juliol, agost i setembre: a agost de 2017 ja eren 728 els nous casos d'infants migrants no acompanyats, xifres clarament superiors a les experimentades en tot l'any 2016.

La saturació dels centres d'acolliment, que no disposen de places vacants, estaria provocant que aquests infants puguin romandre fins a quatre o cinc dies en aquestes dependències.

En relació amb aquesta situació, el Síndic recorda que a juliol de 2016, fa més d'un any, aquesta institució ja va posar de manifest que un dels principals problemes del sistema de protecció de la infància era la sobreocupació dels centres d'acolliment que atenen majoritàriament infants i adolescents estrangers migrants no acompanyats. El mes de juliol de 2016, la mitjana de sobreocupació entre els diferents centres d'acolliment havia estat al voltant del 15% de les places. Aquesta sobreocupació, que afectava la totalitat dels 5 centres d'acolliment que atenien majoritàriament aquests infants i adolescents, i que a juliol de 2016 representava un total de 22 places sobreocupades, equivalia ja a la capacitat d'un centre gran del sistema protector.

En el marc de la resolució emesa fa un any, el Síndic de Greuges va recomanar al Departament Treball, Afers Socials i Família que adoptés mesures per evitar aquesta sobreocupació, que dificultava la intervenció educativa que es fa amb aquests infants i adolescents. En aquest sentit, el Síndic demanava que es garantís als infants i adolescents estrangers immigrants no acompanyats l'assignació de la mesura de protecció més adequada a les seves necessitats, independentment de l'edat que tinguessin, després de constatar que diversos nois estaven als centres d'acolliment pendents que la DGAIA els assignés un recurs residencial. A juliol de 2016, el 33,3% del total d'infants acollits en aquests centres d'acolliment estaven pendents d'un altre recurs residencial.

Anys abans, com a mínim des de l'any 2010, el Síndic també va assenyalar que l'Àrea de Custòdia i Detenció de la Fiscalia de Menors de Barcelona a la Ciutat del Justícia presentava deficiències importants pel que fa a l'atenció d'infants que eren objecte d'actuacions de l'Administració en l'àmbit de la protecció.

El Síndic destacava que, dins de les mateixes instal·lacions i en sales separades però contigües, l'espai de detenció atenia menors de reforma, generalment infants i adolescents detinguts per la presumpta comissió de delictes o infants i adolescents ja internats en centres de justícia juvenil i que han d'acudir a actuacions judicials, juntament a menors de protecció, generalment infants i adolescents víctimes de maltractaments, infants i adolescents tutelats escapolits de centres de protecció i infants i adolescents estrangers immigrants no acompanyats. El Síndic recordava que aquests infants i adolescents, víctimes de periples vitals traumàtics, eren atesos i passaven els temps d'espera, que podia superar en casos puntuals les 24 hores, fins que no eren assignats al recurs que correspongués, en garjoles, o en sales que presenten les mateixes característiques que les garjoles emprades per a la custòdia dels menors detinguts o privats de llibertat.

El Síndic alertava, a més, que l'espai de custòdia i de detenció de menors estava ubicat al soterrani de l'edifici F, aparentment fred i amb dèficits de llum natural, i amb les diferents sortides protegides per reixes metàl·liques i custodiades per membres del cos de la Policia-Mossos d'Esquadra amb el seu corresponent uniforme. En definitiva, aquests infants i adolescents eren atesos en instal·lacions que remetien més a entorns delinqüencials i repressius, on prima la seguretat per sobre d'altres consideracions, que educatius i acollidors.

En el marc d'aquesta actuació, el Síndic va demanar al Departament de Justícia, al Departament d'Interior i a l'aleshores Departament d'Acció Social i Ciutadania (actual Departament de Treball, Afers Social i Famílies) habilitar un nou espai d'espera adequat per a l'atenció dels menors de protecció, revisar alguns aspectes de l'atenció que es dispensa als infants custodiats, per exemple, pel que fa a la qualitat dels àpats, i intensificar els esforços per reduir el temps d'estada dels infants a aquestes dependències, entre d'altres.

Transcorreguts diversos anys, en el marc de la seva visita a la Ciutat de la Justícia, el Síndic constata les mateixes condicions materials d'atenció, amb l'afegit que, d'estades puntualment superiors a 24 hores de l'any 2010, s'ha passat a estades que poden arribar a superar les 100 hores, segons les informacions trameses pels mateixos infants.

En aquest sentit, cal posar de manifest que la inadequació d'aquestes dependències per atendre infants de protecció esdevé encara més inacceptable com més es prolonga la seva estada. Estar cinc dies sense sortir al carrer ni veure llum natural, tancat amb una garjola amb la llum artificial permanentment encesa, sense variar els àpats, no són condicions d'atenció dignes i suposen una forma de maltractament institucional i de victimització secundària, contrària a les previsions contingudes en la *Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència*. La mateixa tensió amb què els infants i adolescents viuen aquesta estada ho evidencia.

En el marc de la visita realitzada a aquestes dependències a octubre de 2017, tots els professionals i administracions implicades són plenament conscients de la necessitat de fer actuacions urgents per treure els menors de protecció d'aquest espai.

En relació amb aquest assumpte, la DGAIA i la resta d'administracions afectades exposen que en l'actualitat s'està intentant millorar el circuit d'entrada i d'atenció dels infants d'edat de protecció de manera separada dels de reforma quan entren a les dependències de la Ciutat de la Justícia, així com també en habilitar un local adient com a nou recurs de primera acollida per atendre els menors d'edat que hagin de ser atesos a la Fiscalia de menors, i que es treballa amb la previsió de posada en funcionament d'aquest recurs per a l'estiu de 2018.

En aquest sentit, les administracions afectades exposen que actualment aquest projecte té dificultats d'execució per raons urbanístiques per part de l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat.

Mentre no es posi en funcionament, s'està estudiant la possibilitat de dividir l'espai, amb l'ampliació de l'equip d'educadors que actualment disposa l'Àrea de custòdia i detenció, i amb la dignificació de les condicions d'atenció (incorporació d'una revisió mèdica, instal·lació de dutxes, millora dels àpats, etc.).

En el marc d'aquesta visita, el Síndic és informat de la previsió imminent d'adaptar provisionalment un espai buit que hi ha a la planta tercera de l'edifici F, per fer front al col·lapse actual. No obstant això, l'Acord Governatiu núm. 1273/2017 sobre la ubicació de menors estrangers no acompanyats a la planta tercera de l'edifici F de la Ciutat de la Justícia, de 13 d'octubre de 2017, signat per la Sra. Mercè Caso i Señal, Magistrada Degana dels Jutjats unipersonals del partit judicial de Barcelona, ordena amb caràcter immediat el cessament de l'ocupació de l'espai ubicat a la planta tercera de l'edifici F de la Ciutat de la Justícia per part dels menors que es troben sota la protecció de la DGAIA.

La DGAIA també exposa que s'han posat en funcionament 100 noves places de primera acollida i atenció integral per a situacions d'emergència, amb una funció similar a la dels centres d'acolliment. La posada en funcionament d'aquestes places està orientada a garantir l'atenció adequada dels menors migrants no acompanyats, atesos l'increment de la seva arribada i la no

disponibilitat de places suficients en centres d'acolliment (per evitar així la seva sobreocupació).

Finalment, la DGAIA també exposa que ha planificat l'obertura de 22 nous Centres d'Acció Educativa (CRAE), amb 220 places, prevista durant el primer trimestre de 2018. Aquesta creació de noves places ha de permetre la descongestió dels centres d'acolliment, així com també la millora de l'atenció dels menors migrants no acompanyats.

Recomanacions

En vista d'aquestes consideracions, el Síndic demana al Departament de Treball, Afers Socials i Famílies:

- Posar en funcionament places suficients de primera acollida per evitar que els infants estrangers no acompanyats romanguin llargs temps d'espera a l'Àrea de Custòdia i Detenció de la Ciutat de la Justícia de Barcelona i l'Hospitalet de Llobregat abans de ser assignats a un recurs de protecció.
- Habilitar definitivament el nou espai d'espera adequat per a l'atenció dels menors de protecció, revisar alguns aspectes de l'atenció que es dispensa als infants custodiats, per exemple, pel que fa a la qualitat dels àpats, i intensificar els esforços per reduir el temps d'estada dels infants a aquestes dependències, entre d'altres.

En vista d'aquestes consideracions, el Síndic també demana al Departament de Treball, Afers Socials i Famílies:

- Llistat de menors migrants no acompanyats que es trobaven a la Ciutat de la Justícia el dia 14 de setembre de 2017, amb la data d'arribada i la data de sortida, i amb el recurs assignat.
- Llistat de menors migrants no acompanyats que es trobaven a la Ciutat de la Justícia el dia 10 d'octubre de 2017, amb la data d'arribada i la data de sortida, i amb el recurs assignat.
- Llistat de menors migrants no acompanyats que es trobaven a la Ciutat de la Justícia el dia 31 d'octubre de 2017, amb la data d'arribada i la data de sortida, i amb el recurs assignat.